

Iruñeko Nabarrera birlandatzearen kontuak

1. JARDUERAK (1-3 JARDUERA)

1. Dokumentua irakurri eta hamar lerrotan aztertu.
2. Kale Nagusia eta Mulateria kalea aurki itzazu Erdi Aroko Iruñeko mapan. Haien gaurko izenak aurkitu
3. Kale horietako argazkiak bilatu Googlen edo Googleko Street View tresna erabili bi kale horietan zehar ibiltzeko, zure ordenagailuarekin edo gailu elektronikoarekin.
4. Ikusi duzunaz hausnartu eta erantzun galdera honi: Zer abantaila izango lituzke Kale Nagusian bizitzeak, Mulateria kalearen parean? Erdi Aroko etheen egitura dute oraindik kale horiek?
5. Ordenagailua izanez gero, SITNA tresna (Nafarroako Lurralde Informazioko Zerbitzua) bilatu Googlen eta aurkitu berriz kaleak. Hondoko irudi edo mapa gisa "Katastroa" aukera hautatu, eta aztertu gaur egun ere etxeak nolakoak diren, bereziki Iruñeko Nabarrera Kale Nagusian. Zenbatu zenbat etxe dauden. Kalkulatu zenbat ordainduko zioten Nafarroako erregeari etxe horiek 1323an horrela banatuta egon balira. Kontuan izan batzuk zabalagoak direla eta beste batzuk gutxiago. [Kalkulu landu bat nahi izanez gero, distantzien kalkulua maparen eskalatik abiatuta sar daiteke, bai fatxadaren dimentsioei dagokienez, bai eraikinen sakonerari dagokionez]. Gaur egungo etxe kopurua konparatu 1323an zeudenekin. Eskura dituzun datuekin, kalkula ezazu etxe bakoitzeko fatxadaren tamaina, ordaintzen zutenaren arabera
6. Azkenik, Iruñeko etxebizitzaren salerosketa-prezioak bilatu. Datu estatistikoak, prentsako berriak edo pisuak saltzeko iragarkiak bilatuz egin dezakezu. Auzokoen erosteko ahalmenari dagokionez, bi auzo desberdinetan prezioak egiaztatu.

2. DOKUMENTUAREN FITXA TEKNIKOA

1.1.	Dokumentuaren "izenburua"	Iruñeko Nabarrera birlandatzearen kontuak
1.2.	Dokumentuaren data	1323
1.3.	Dokumentu mota	Kontu-liburua
1.4.	Idazketa-hizkuntza	Humanistika-kortesierra
1.5.	Letra mota	Xehea, etzana eta endekatua
1.6.	Artxiboa	Nafarroako Errege Artxibo Nagusia (AGN)
1.7.	Signatura	AGN, Comptos, Caj. 5. N. 131.
1.8.	Orri kopurua	Rolde
1.9.	Euskarriaren materiala	Pergaminoa

3. TESTUINGURU HISTORIKOA

Dokumentu honen atzean dauden arrazoiak, nagusiki bi dira:

Lehenik eta behin, 1274. urteko Nabarreriarren suntsipena García Almoravid eta Gaztelako erregeari emandako laguntzari esker "Nabarrerriako Gerra" izenekoan. Frantziako erregearen tropak (Nafarroako Juana I.a erregina babesten zuenak, haren semearekin ezkondua), Nabarrerian sartu ziren hiriak Gaztelari emandako laguntzaren aurkako errepresalia modura, auzoa suntsituz eta bere despokatzea eraginez 1319ra arte.

Bigarrenik, 1319 urte bereko trukea Nafarroako Felipe II.a erregearen (eta Frantziako V.a) eta Iruñeko gotzaina eta Iruñeko jaurerrikoa zen Arnaldo Barbazanen artekoa, non koroaren eskuetara pasako zen eta ondorioz gotzainaren aldeko diruzko errenta handi batzuk eragingo zituenak.

Beraz, 1319 geroztik Nafarroako koroa Iruñea hiriko jaurerria kontrolatzera pasatu zen. Horregatik, Nabarrerria hiria birpopulatzea proposatu zen, biztanlerik gabe ezin baitzitzaien inolako laguntzarik eskaini koroari, ez finantza-laguntzarik, ez eta politikaria ere. Ondorioz, bi komisario izendatu ziren birpopulatze lanak garatzeko: Jimeno Martínez, Baigorriko elizako elizgizona, eta Pedro López de Tajonar. Euren lana, biztanle berriei lursail homogeneous ematea izan zen, urtero erregeari errolda bat ordaintzearen truke; azken hau zehatz-mehatz idatzita jasotzen zen.

Nabarreriarren birpopulatzea berantiarra da Nafarroako beste hirigune batzuetako biztanleriarekiko; izan ere, XI. mendearen amaieraren eta XIII. mendearen lehen erdiaren artean haien foruak biztanle berrien kokapena sustatu zuten. Hirian bizitzeak bere maila soziala hobetzeko aukera eman zien nekazari askori: "Morroiak" izatetik "franko" izatera pasatzen ziren, eta horrek pribilegio interesgarriak ekartzen zizkien, adibidez, jaun feudal baten menpe egon beharrik ez izatea. Edonola ere, hiri batean ere bazeuden desberdintasun sozialak eta aberastasun-desberdintasunak ere, adibidez, ez zen gauza bera kale batzuetan zein besteetan bizitzea, eta aberastasun handiena zuten pertsonen eremu onenetan bizitzeko eta etxebizitza zabalagoak izateko joera zuten.

Kaleen banaketa, Erdi Aroan, fatxadak zuen tamainaren arabera egiten zen, eta horrek orubearen prezioa baldintzatzen zuen. Horregatik, oro har, Erdi Aroan hiriko etxeak estuak izan ziren, fatxada txikia izaten zuten eta sakontasun handikoak ziren. Beheko solairua izan ohi zuten, tailer, denda edo ukulu gisa erabiltzeko, eta solairu bat zuen logela eremua kokatzeko. Etxearen atzean korta eta baratze txiki bat egon zitekeen, orubeak luzeak zirelako.

4. AUKERATUTAKO TESTUA

Año del Señor milésimo trecentésimo vigésimo tercero

Cuentas de Simón Martínez, clérigo de la Iglesia de Baigorri, y de Pedro López de Tajonar, comisarios diputados para la población de la ciudad de la Navarrería de Pamplona, de nuevo edificada y guardas del chapitel del rey en Pamplona

*Recibieron dineros
De las rentas de la tierra
De casas censadas*

*En la calle Mayor, en la que el **codo** de tierra en anchura contiene 60 codos en longitud, es asignado por 6 **dineros** al año de censo*

- [1] Solar de Simón Motza, 19 **sueldos**, 2 dineros, **óbolo**.
- [2] Solar de Pedro de Cucullo, 6 sueldos, 10 dineros.
- [3] Chapitel del rey, que está ante el castillo, se cuenta más tarde.
- [4] Solar de maestro Simón Aubert, señor Juan Arnaldo de Ezpeleta, Miguel Motza, juez de la Cort y maestro Guillermo de la Hala, tesorero de Navarra, nada, porque las tienen de donación del rey a perpetuidad.
- [5] Solar de Juan de Noain, 8 sueldos.
- [6] Solar de maestro Guillermo de la Hala, tesorero de Navarra, 42 sueldos.
- [7] Solar de Lope de Urdániz, pintor, 6 sueldos.
- [8] Solar de García Sánchez de Garralda, 6 sueldos.
- [9] Solar de García García de Beunza, 6 sueldos.
- [10] Solar de Pedro Sánchez, clérigo de Aspurz, 6 sueldos, 3 dineros, óbolo.
- [11] Solar de García, clérigo de Usi, 5 sueldos, 5 dineros.
- [12] Solar de Pedro Sánchez de Uli, 5 sueldos, 2 dineros, óbolo.
- [13] Solar de Martín Sánchez de Bigüezal, 6 sueldos.
- [14] Solar que está entre el portal del Burgo de Pamplona y el solar de Pedro de Barañáin, no está edificado ni vinieron pobladores ocuparla.
- [15] Solares de Pedro de Barañáin y Simón de Badostáin, entregadas recientemente, 10 sueldos, 8 dineros.
- [16] Allí, otro solar, no está entregado a censo.
- [17] Solar de Martín de Echauz, 5 sueldos, 9 dineros.
- [18] Solar de Juan de Echarri, 6 sueldos, 2 dineros.
- [19] Solar de Martín de Azteráin, 6 sueldos, 4 dineros.
- [20] Allí, de dos solares de él mismo, 12 sueldos, 2 dineros.
- [21] Solar del rector de Baigorri, 12 solidos, 3 denarios.
- [22] Solar de Pedro de Urniza, 5 solidos, 11 denarios.
- [23] Solar de Petri de Aguinaga, 5 solidos, 1 denario.
- [24] Solar de Lupo de Urdániz, zapatero, 2 solidos, 5 denarios.
- [25] Suma parcial: 9 libras, 3 solidos, 8 denarios, óbolo. [...]

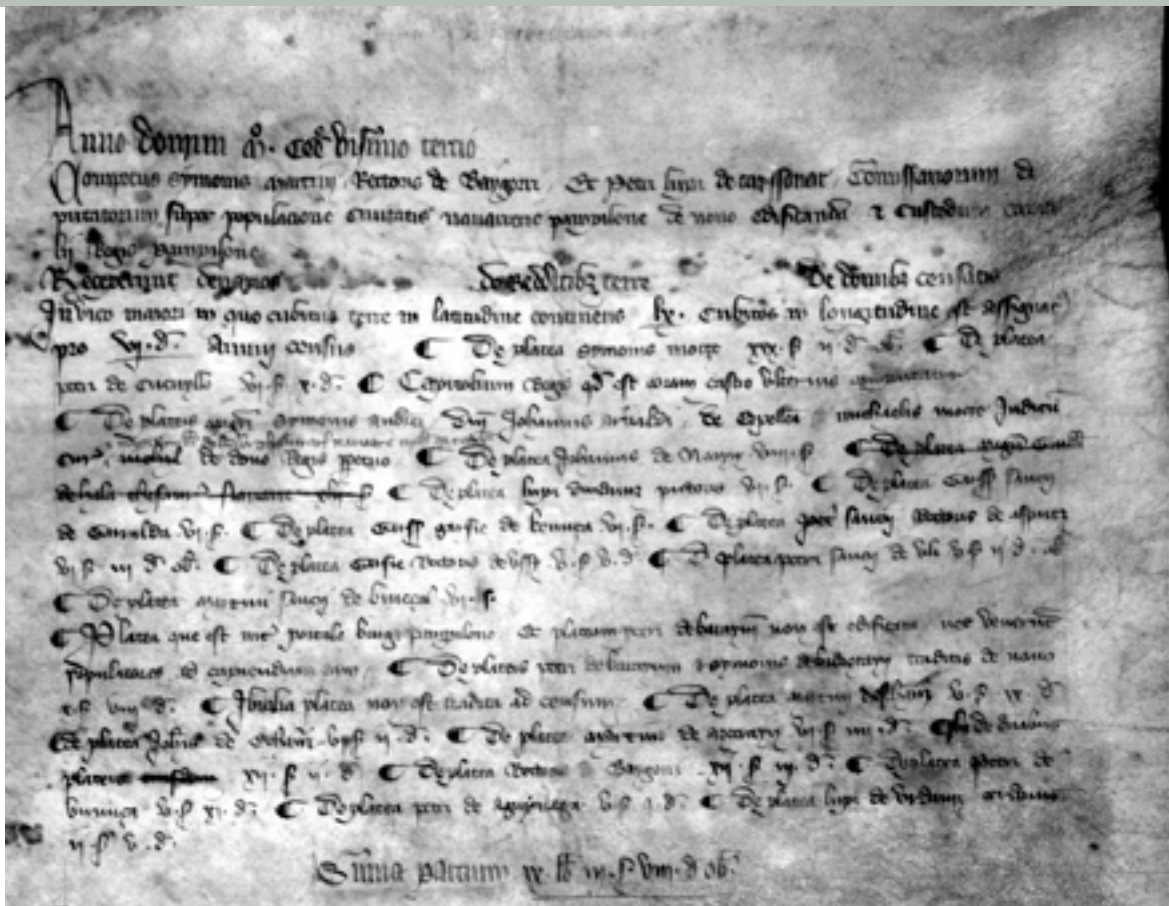
*En la calle de la Mulatería, el codo de tierra como arriba,
es asignado por 2 dineros al año de censo*

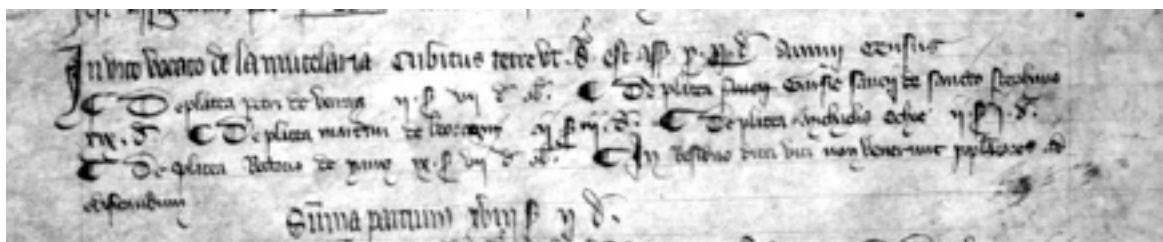
- [103] Solar de Pedro de Beraiz, 2 sueldos, 7 dineros, óbolo.
- [104] Solar de García Sánchez de San Esteban, 19 dineros.
- [105] Solar de Martín de Beortegui, 2 sueldos, 3 dineros.
- [106] Solar de Miguel Ochoa, 2 sueldos, 1 dinero.
- [107] Solar del clérigo de Yaniz, 9 sueldos, 7 dineros, óbolo.
- [108] En el resto de esta calle, no vinieron pobladores para edificar.
- [109] Suma parcial: 18 sueldos, 2 dineros.

GAKO-HITZAK

- Codo:** 508 mm (50 cm eta 8 mm).
- Soldata:** 12 diru balio dituen kontu-moneta
- Dirua:** Nafarroako kontu-moneta.
- Óbolo:** Diru erdia.

5. AUKERATUTAKO TESTUA

6. MATERIAL ERANTSIAK

Kale Berria, San Frantzisko plazaren parean. Fatxada estuko eta oinplano sakoneko Erdi Aroko egitura tipikoa duten etxeak.